

GS brief aan Provinciale Staten

Provinciehuis
Postbus 90602
2509 LP Den Haag
T 070 - 441 66 11
www.zuid-holland.nl

Datum
31 januari 2023

Ons kenmerk
PZH-2023-824190404
DOS-2022-0004368

Bijlagen
1

Aan Provinciale Staten

Onderwerp:

Rapportage grootschalige wateroverlast Zuid-Holland

Geachte Statenleden,

Bijgevoegd treft u het recent gereed gekomen onderzoek van Deltares aan naar eventuele grootschalige wateroverlast in Zuid-Holland. In juli 2021 kampten delen van Nederland, Duitsland en België met grootschalige wateroverlast door een uitzonderlijke weersituatie; er viel een grote hoeveelheid neerslag, in heel korte tijd, over een grote oppervlakte. De provincie Limburg leed veel materiële en immateriële schade, over de grens in België en Duitsland vielen spijtig genoeg ook slachtoffers. Het is niet uit te sluiten dat grootschalige wateroverlast ook in onze provincie zou kunnen plaatsvinden, ten gevolge van extreme weersomstandigheden en klimaatverandering. Graag geven wij u met deze brief een toelichting op dit onderzoek en welk vervolg wij hieraan willen geven.

Aanleiding onderzoek

Deltares¹ heeft de gebeurtenis in Limburg geëvalueerd in een rapport: 'Wat als 'de waterbom' elders in Nederland was gevallen?' (Deltares, november 2021). Hoofdpunten van dit rapport waren dat 1) grootschalige wateroverlast anders is dan lokale wateroverlast en 2) de gevolgen van grootschalige wateroverlast ook in andere provincies dan Limburg groot zouden zijn. Om meer inzicht te krijgen in het waterbeeld en het gevolgenbeeld van zo'n gebeurtenis adviseerde Deltares provincies om bovenregionale² stresstesten uit te voeren. U bent hierover op 31 maart 2022 per lid-GS-brief van de gedeputeerden Baljeu en Stolk geïnformeerd (briefkenmerk: PZH-2022-798522313 / DOS-2017-0005412).

Onderzoek Deltares Zuid-Holland

Deltares heeft voor de provincie Zuid-Holland als eerste regio in Nederland (casestudy) zo'n bovenregionale stresstest uitgevoerd. Wateroverlast is een onderwerp dat veel partijen, met elk een eigen rol en taak daarin, aangaat; relevante medeoverheden zoals het Rijk (Rijkswaterstaat), waterschappen, veiligheidsregio's en gemeenten zijn actief betrokken tijdens het onderzoek om input te leveren. Door het onderzoek is een eerste inzicht ontstaan in het waterbeeld en het gevolgenbeeld bij eventuele grootschalige wateroverlast in onze provincie. Met betrekking tot de validiteit van het onderzoek is op te merken dat enkele aannames zijn gedaan (keringen bezwijken niet, alle gemalen functioneren) en dat er niet een model maar verschillende bestaande modellen zijn benut waardoor er een bepaalde onzekerheidsmarge is. Daarmee kan het onderzoek gezien worden als een fictieve exercitie, bedoeld om gevoel te krijgen bij de aard en omvang van eventuele

1 Onafhankelijk instituut voor toegepast onderzoek op het gebied van water en ondergrond.

2 Bestaande stresstesten zijn lokaal van aard en geven geen inzicht in de gevolgen van grootschalige wateroverlast.

grootschalige wateroverlast in Zuid-Holland. De eindrapportage en het kaartmateriaal zijn nu gereed en treft u aan als bijlagen.

Waterbeeld en gevolgenbeeld

Het waterbeeld omvat waterdieptekaarten en duurkaarten (kaarten met de tijdsduur van de wateroverlast) op basis van berekeningen van het functioneren van het regionale watersystemen bij grootschalige neerslagsscenario's. Het gevolgenbeeld omvat de gevolgen waaronder ook monetaire schade voor diverse vormen van landgebruik, waaronder landbouw, recreatie, natuur, stedelijk gebied, industrie en netwerken zoals weginfrastructuur en elektriciteitsvoorzieningen. Uit de rapportage en de kaartbeelden zien wij dat grootschalige wateroverlast in Zuid-Holland op hoofdlijnen zou leiden tot:

- Een waterbeeld waar door grootschalige neerslag op veel plaatsen water op het maaiveld komt te staan, vooral in gebieden met polder-boezemsystemen. Veel boezemwatergangen in Delfland en Rijnland krijgen in dat geval te maken met kritische waterstanden en boezemkadedoorbraken zijn niet uitgesloten. Door kritische waterstanden op het afvoersysteem van het Amsterdam Rijnkanaal / Noordzeekanaal kunnen moeilijke keuzes nodig zijn bijvoorbeeld over het instellen van maalbeperkingen, waardoor de overlast in bepaalde gebieden groter kan zijn en langer kan duren. Voor de waterbeheerders en veiligheidsregio's is het beheer van een dergelijke grootschalige gebeurtenis complex omdat wateroverlast op veel locaties tegelijkertijd optreedt.
- Een gevolgenbeeld waar de gevolgen van grootschalige neerslag groot zullen zijn voor vrijwel alle sectoren. Grootschalige wateroverlast geeft veel schade aan landbouw, recreatie en glastuinbouw en ook schade aan bedrijventerreinen, industrie en er worden veel woningen getroffen. Hierbij is nog geen rekening gehouden met onvoorziene omstandigheden zoals maalstops, verdrinken riooloverstorten, kadedoorbraken en gemaalstoringen. Tijdens de wateroverlast kan sprake zijn van stroomuitval en is sprake van een grote impact op de infrastructuur en bereikbaarheid, ook van cruciale locaties zoals ziekenhuizen en brandweerkazernes. Met name op provinciale en lokale wegen is er grotere kans op wateroverlast op laaggelegen weggedeeltes en tunnels.

Het onderzoek heeft veel inzicht opgeleverd in wat zou kunnen gebeuren (waterbeeld) en welke gevolgen dat zou kunnen hebben (gevolgenbeeld) en is aanleiding en startpunt voor een vervolg met betrokken partijen.

Beoogd vervolg

De bijgevoegde rapportage is bekostigd uit eigen onderzoeksbudget van Deltares. Wij hebben als provincie opdracht gegeven om kaartmateriaal te ontwikkelen dat in digitale vorm toegankelijk wordt via de provinciale Klimaatatlas (www.zuid-holland.klimaatatlas.net).

Daarnaast is het van belang om aansluiting te zoeken bij landelijke en provinciale processen of producten zodat de resultaten van dit onderzoek kunnen worden meegenomen in andere processen. Op landelijk niveau bieden wij de rapportage aan aan de Deltacommissaris en de Beleidstafel Wateroverlast en Hoogwater vanwege de gezamenlijke verantwoordelijkheid voor het klimaatbestendig maken van Nederland. Ook bieden wij de rapportage aan aan het Interprovinciaal Overleg (IPO) zodat ook andere provincies de gevolgde werkwijze kunnen benutten.

Binnen de provincie Zuid-Holland is dit onderzoek naar grootschalige wateroverlast complementair aan de werkzaamheden die worden uitgevoerd in het kader van de 'Klimaatonderlegger Zuid-Holland', waarover u apart wordt geïnformeerd. Waar de klimaatonderlegger inzicht geeft in het risico op wateroverlast op basis van waterpeilen en de laagste delen in polders, gaat dit onderzoek uit van een uitzonderlijke (bovennormatieve) gebeurtenis. Daarmee is de rapportage van Deltares aanvullend op de klimaatonderlegger.

Naar aanleiding van de rapportage van Deltares zullen wij in overleg met betrokken partijen onderzoeken wie wat verder oppakt, hoe dat te doen en welke prioritering aan acties kan worden gegeven, ook in relatie tot het concept-eindadvies van de landelijke Beleidstafel Wateroverlast en Hoogwater en de 'Kamerbrief over rol Water en Bodem bij ruimtelijke ordening' (IENW/BSK-2022/283041). Dit maakt onderdeel uit van nog te voeren risicodialogen, waarbij de samenstelling van partijen zal wisselen per domein. Hierbij zullen wij alle lagen van het concept van Meerlaagsveiligheid bezien, zoals dat nu ook in het concept-eindadvies van de landelijke Beleidstafel Wateroverlast en Hoogwater gebeurt. Het Deltares-onderzoek geeft bijvoorbeeld aanleiding om vervolgonderzoek te doen naar een mogelijke prioritering van maaltops (laag 1, 3) en de benodigde ruimte en zoekgebieden voor waterberging (laag 2). Dit zijn complexe vraagstukken waarbij afstemming noodzakelijk is tussen diverse partijen die een rol hebben bij wateroverlast en domeinen (zoals infrastructuur, energie, milieu, wonen, economie, natuur en landbouw etc.) die daar mogelijk hinder van kunnen ondervinden. De inzichten die hieruit naar voren komen, kunnen aanvullend op de klimaatonderlegger worden benut in gebiedsgerichte integrale processen. Mogelijk dat hieruit in de toekomst ook voorstellen komen tot herziening van het provinciale omgevingsbeleid.

Tot slot; met dit onderzoek is een volgende stap gezet in het werken aan een klimaatbestendige provincie. Het onderzoek heeft veel nuttige inzichten opgeleverd over het water- en gevolgenbeeld bij eventuele grootschalige wateroverlast. Wij kijken er naar uit om samen met de betrokken partijen een vervolg te geven aan de inzichten die dit onderzoek heeft opgeleverd en deze zoveel mogelijk toe te passen in de praktijk.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland,
secretaris,

voorzitter,

drs. M.J.A. van Bijnen MBA

drs. J. Smit

Bijlagen

Rapportage grootschalige wateroverlast